

UN SCUT PENTRU LINIȘTEA ROMÂNIEI

INTERVIU DE OCTAVIAN MANEA

INCEPUTUL LUNII MAI a adus clarificări importante cu privire la amplasarea geografică a pilonului românesc din scutul antirachetă pe care Statele Unite intenționează să îl desfășoare, eșalonat, în regiune până în 2020. Dar este România mai sigură acum? Și care dintre fazele scutului Obama deranjează expres Moscova? FP România a discutat cu **Liviu Horowitz**, expert în politici nucleare.

Scutul este pentru americani sau și pentru europeni?

Scutul îl vor, îl plătesc și îl construiesc americanii, deci este în primul rând pentru ei. Pe termen scurt, Washingtonul spune că scutul ar putea descuraja un eventual șantaj al Teheranului, în cazul în care regimul ayatolahilor ar amenința cu un atac asupra celor 80.000 soldați americani staționați în Europa. Pe termen lung, dacă Iranul reușește să construiască rachete intercontinentale și dacă tehnologia americană avansează, scutul ar putea apăra inclusiv teritoriul SUA. Dacă funcționează, interceptoarele din versiunea Obama îi protejează și pe

europeni de amenințările venite din sudul Europei. În ce măsură au europenii mare nevoie de o asemenea protecție, este o altă întrebare. Centrifugele iraniene lucrează mult mai încet în ultima vreme, dar dacă Iranul ar reuși, totuși, să își construiască o mână de arme nucleare, oare și-ar îmbunătăți securitatea lansând o rachetă spre Berlin, Budapesta ori București? Ca să nu mai vorbim de faptul că, mai de curând, chiar și israelienii încep să se îndoiască de faptul că liderii de la Teheran nu ar avea nimic mai bun de făcut decât să se sinucidă atacând alte state cu arme nucleare.

Entuziasmul pentru scut vine mai mult din convingerea că el reprezintă angajamentul american pentru securitatea Europei. Scut sau balaur cu șapte capete, atâta timp cât este inscripționat cu steagul american, este foarte bun și pentru europeni. Cel puțin pentru cei din Est. Ei se bucură că Unchiul Sam nu îi lasă de izbeliște acum, când se înțelege mult mai bine cu ursul rusesc, când are mari probleme financiare și politice și când interesele sale strategice migrează încet, dar sigur, spre alte orizonturi

- spre Asia. Pe de o parte, europenii din vest se bucură că vecinii lor estici se simt mai în siguranță. Însă pe de altă parte sunt preocupați de faptul că o asemenea implicare le va da americanilor un cuvânt greu de spus în afacerile continentului, și asta pentru o perioadă îndelungată de timp. De asemenea, îi îngrijorează iritarea rușilor, principalul furnizor de energie al multor state mari din vestul Europei.

Se vor găsi bani pentru finalizarea etapelor programului?

Foarte probabil că se vor găsi. Acum aproape trei decenii, președintele Reagan le-a promis americanilor un război al stelelor cu arme laser configurate să doboare rachete sovietice, pregătind astfel calea spre o completă dezarmare nucleară. Progresul tehnologic a fost imens, dar avansul către capacitatea de a nimeri un glonț cu alt glonț la viteze uluitoare în spațiul cosmic a rămas modest. Cu toate acestea, nici un Congres american nu a tăiat prea mult din finanțarea proiectelor de cercetare pentru sistemele antirachetă.

Este România mai securizată? Acum împotriva cui?

La baza militară de la Deveselu vor fi amplasate rachete de tip SM-3. Ele ar putea intercepta rachete balistice cu rază medie de acțiune. În momentul de față și în viitorul apropiat, acestea sunt și capacitățile peste care Iranul este foarte puțin probabil să avanseze. Cât despre Rusia, securitatea trebuie asigurată pe alte căi, cei 24 de interceptori nu au cum să protejeze pe nimeni împotriva unui arsenal masiv, de mii de arme nucleare tactice și alte mii de arme strategice, amplasate pe rachete, submarine și bombardiere. Ca să nu mai spunem că Rusia deține arme convenționale care nu necesită un angajament nuclear pentru a putea, ipotetic, surclasa pigmeii militari din vecinătatea sa. Oficialii români insistă asupra pericolilor din sud și asupra acoperirii integrale a teritoriului românesc de către scutul american. Este prudent să te preocupe orice amenințare și să încerci să o contracarezi. Cred că este foarte bine că acum nu trebuie să ne mai temem de lupul cel rău de la Teheran! Dar nu cred că asta este cauza principală a exaltării generale, în toate colțurile lumii politice din România.

Declarațiile publice sugerează că în NATO totul e roz, că suntem membri cu drepturi depline, că relația transatlantică e cât se poate de solidă și garanțiile de securitate sunt credibile. Ca atare, acum ne facem doar datoria, și nu ne așteptăm la cine știe ce beneficii suplimentare. Dar oare dacă intri într-un club fără să reușești să îți faci temele cum se cuvine, mai mult pe pilele și nevoile „directorului”, iar apoi nu prea ești pregătit să contribui cum se cuvine la casieria și activitățile mai serioase, de ce ai crede că ceilalți membri vor să îți vină în ajutor? Și ai fi la fel de sigur atunci când „directorul” are idei și preocupări noi? Sau ai încerca să îi faci un serviciu, să îi duci ceva plocon, să te asiguri cumva că la nevoie îți va veni în ajutor? La urma urmei, însă, dacă elitele comunității de securitate românești se simt mai sigure sub scutul american, rezultatul e pozitiv, indiferent împotriva cui e îndreptat acest sistem. Pe lângă o economie prosperă, percepția de securitate este elementul de bază pentru construirea unei politici de externe solide.

Mai este Moscova deranjată de versiunea Obama a scutului american?

Moscovei nu îi place nici un scut american, fie cu eticheta Bush sau marca Obama. Și de ce i-ar plăcea? Rușii nu îi cred pe iranieni chiar atât de aproape de o bombă nucleară și nici așa de iraționali dacă reușesc să o construiască. Dar dacă guvernul de la București își dorește un Washington mai influent la Marea Neagră, liderii de la Moscova găsesc puțin prilej de bucurie. Rușii îi văd pe americani tot mai aproape de granițele lor, acum cu încă o bază militară. Cu fiecare bocanc american la Deveselu, Moscova vede un soldat american care nu va pleca prea curând din vecinătatea sa. Cred că nici Washingtonul nu ar fi prea încântat dacă Moscova ar trimite niște „echipamente umanitare” în Cuba. Nu în ultimul rând, opunându-se vocal sistemului american, Moscova își apară statutul de mare putere. Nemulțumirea Rusiei trebuie interpretată mai mult într-o cheie politică, și doar în al doilea rând într-una preponderent tehnică.

Care dintre fazele scutului Obama îi deranjează în mod special pe ruși?

Scutul în sine, după cum a declarat chiar ministrul de externe rus, Serghei Lavrov, nu impune probleme de stabilitate strategică în primele două faze. Spre deosebire de planul administrației Bush, care dorea apărarea teritoriului american de amenințarea iraniană prin amplasarea a zece interceptori în Polonia și a unui radar în Cehia, administrația Obama a optat pentru un sistem eșalonat. Prima fază a început deja cu trimiterea în Marea Mediterană și, pentru scurt timp, și în Marea Neagră, a lui USS Monterey, o navă americană dotată cu sistemul antirachetă Aegis. A doua fază cuprinde amplasarea la Deveselu a celor 24 de interceptori SM-3. Etapa a treia presupune dezvoltarea pilonului polonez, iar pentru ultima fază este planificată amplasarea unor interceptori pentru rachete cu rază lungă de acțiune.

Pe termen lung, experții ruși sunt sceptici. Un sistem antirachetă funcțional ar permite SUA să întreprindă un prim atac strategic fiind în același timp sigură că poate intercepta orice rachetă cu care Rusia ar putea răspunde. Chiar dacă SUA nu ar avea nici un motiv să comită un asemenea act oribil, logica strategiei

TINTĂ, DAR ÎMPROBABILĂ

Devine România o țintă potențială abia acum, prin găzduirea scutului?

Sunt sigur că cineva într-un comitet de planificare va pune comuna Deveselu pe o listă și altcineva se va gândi cum să distrugă baza respectivă cât mai eficient dacă războiul nuclear se va declanșa vreodată. La prima vedere, vești nu tocmai bune pentru primarul optimist din Deveselu. Pe de altă parte, însă, atât SUA cât și Rusia își mențin forțele nucleare într-o stare ridicată de alertă, capabile să lanseze un atac devastator atunci când sistemele de avertizare semnalează un atac al părții adverse. Acestă balanță a terorii pare de neînțeles, dar a fost eficientă în asigurarea stabilității sistemului internațional de-a lungul mai multor decenii. La ultima vizită în SUA nu am observat ca cei care se plimbau agale prin Washington să își facă griji prea mari cu privire la miile de focoaie nucleare ațintite asupra lor.

nucleare se bazează pe capacități, nu pe intenții greu de cuantificat. Astfel balanța strategică dintre cele două state s-ar înclina definitiv spre Washington. America promite că nu vrea să extindă sistemul la un asemenea nivel, dar de ce considerăm că rușii trebuie să îi creadă pe cuvânt? Sau să accepte scuza americană că o astfel de garanție juridică nu va trece niciodată de Congres? Pentru a evita o asemenea situație, Moscova vrea un sistem comun. Astfel, ar avea un cuvânt de spus în ceea ce privește evoluția configurației sistemului european. Știind că nu au nevoie nici de tehnologia și nici de aprobarea Moscovei și conștienți de sensibilitățile unor aliați europeni, americanii nu văd prea multe motive să le facă pe plac rușilor. Ca atare, această temă are toate șansele să nu dispară prea curând din prim-planul dezbaterilor europene și transatlantice.

Liviu Horovitz este cercetător în domeniul politicilor nucleare la Centrul pentru Studii de Securitate din cadrul Swiss Federal Institute of Technology din Zurich.